

SELANİK, MANASTIR VE KOSOVA VİLAYETLERİNDE 1912 MECLİS-İ MEBUSAN SEÇİMLERİ

Özer ÖZBOZDAĞLI*

Öz

II. Meşrutiyet döneminin ilk genel seçimleri 1908 yılının Ekim-Kasım aylarında yapıldı. Seçim sonrası 17 Aralık 1908'de açılan Meclis-i Mebusan'ın görev süresi dört yıldır ve 1912 yılının Ekim ayında sona ermekteydi. Fakat 1908 seçimleriyle oluşan Meclis-i Mebusan iktidar mücadelesi sebebiyle 18 Ocak 1912 yılında feshedildi ve erken genel seçimler yapıldı. II. Meşrutiyet döneminin ilk erken genel seçimleri 1912 yılının Mart-Nisan aylarında yapıldı. Bu seçimler İttihat ve Terakki'nin baskı ve zorlamaları nedeniyle tarihe sopalı seçimler olarak geçmiştir. Özellikle nüfus bakımından heterojen nüfusa sahip olan vilayetler seçimlerde yolsuzluk ve baskı iddialarının en yoğun yaşandığı bölgelerdir. Bu bölgelerden biri de Makedonya bölgesidir. Makedonya vilayetleri 1912 seçimlerinde baskı ve yolsuzluk iddialarının en yoğun yaşandığı bölgelerdendir. Seçim öncesi ve sonrasında İttihat ve Terakki'nin uygulamalarına halk gruplarından tepkiler gelmiştir. Bu sebeple 1912 seçimlerinde Makedonya'da yaşanan gelişmeler, İttihatçılarla halk grupları arasındaki ilişkiler, propaganda ve seçim şikâyetleri gibi gelişmelerin ortaya konması önemlidir. 1912 seçimleri aynı zamanda yakın tarihimizdeki tek parti iktidarı altında yapılan genel seçimlerin daha iyi anlaşılması için de önemli bir laboratuvardır.

Anahtar Kelimeler: Meclis-i Mebusan, Seçim, Makedonya, İttihat ve Terakki, Hürriyet ve İtilaf Fırkası.

1912 PARLIAMENTARY ELECTIONS IN THESSALONİKİ, KOSOVO AND BITOLA

Abstract

First general elections of the Second Constitutionalist period were held in October and November of 1908. Term of office of the First Parliament which started on 17th of November 1908 was for four years and about to finish in October of 1912. Yet, the First Parliament which was formed after the elections of 1908 was abolished on the 18th of January 1912 as a result of power struggle and held an early general election. First early general elections of the Second Constitutionalist period were held in March and April of 1912. Due to the oppression and constraint of the Committee of Union and Progress, these elections had a bad reputation of tyrannizing. Most particularly heterogeneous populated provinces were the places that corruption and constraint came out. One of these places was Macedonia. Macedonian provinces were alleged to come up against oppression and corruption densely in 1912 elections. Before the elections and after public groups gave reaction against the executions of the Committee of Union and Progress. What happened in Macedonia elections in 1912, therefore, are important to explain the

* Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya Meslek Yüksekokulu, Hatay/TÜRKİYE

relations between the Unionists and public groups, electioneering and objections to elections. Meanwhile 1912 election is a crucial laboratory to comprehend the general elections held under one-party regime in our recent history.

Key Words: Parliament, Selection, Macedonia, Union and Progress, Freedom and Accord Party.

GİRİŞ

II. Meşrutiyet döneminin ilk genel seçimleri 1908 yılının Ekim-Kasım aylarında yapıldı. Seçim sonrası 17 Aralık 1908’de açılan Meclis-i Mebusan’ın görev süresi dört yıldır ve 1912 yılının Ekim ayında sona ermekteydi. Fakat 1908 seçimleriyle oluşan Meclis-i Mebusan, iktidar mücadelesi sebebiyle 18 Ocak 1912 yılında feshedildi ve erken genel seçimler yapıldı. 1912 seçimlerine giden süreci, 1911 yılı sonunda Mecliste anayasa kavgası gibi görünen fakat aslında bir iktidar kavgası olan olaylar nedeniyle yaşanan gelişmeler başlattı. Bu iktidar kavgası meclisin zamanından önce kapatılmasına neden oldu.

Bu çalışmada II. Meşrutiyet döneminin ilk erken seçimi olan 1912 seçimleri sırasında Selanik, Manastır ve Kosova¹ (Makedonya) vilayetlerinde yaşanan olaylar incelenecektir. 1912 seçimleri İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasında yaşanan olaylar nedeniyle tarihe “sopalı seçimler” olarak geçmiştir. Sopalı seçim tabiri seçimler sırasında İttihatçıların baskı ve engellemeleri için kullanılmaktadır. Baskı ve engellemelerin yaşandığı iddia edilen bölgelerden biri de Makedonya bölgesiydi. Bu çalışmayla 1912 seçimlerinde Makedonya bölgesindeki vilayetlerde yaşanan gelişmeler, İttihatçılarla halk grupları arasındaki ilişkiler, propaganda ve seçim şikâyetleri gibi gelişmelerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

¹ Bu üç vilayet için bundan sonra Makedonya tabiri kullanılacaktır. 1878 Berlin Antlaşması sonrası bu bölge için “Makedonya” tabiri Avrupa literatürüne yerleşti. Osmanlı Devleti’nin bu terimi II. Meşrutiyet’e kadar yazışmalarında çok sık kullanmadığı görülmektedir. Ancak Meşrutiyetin ikinci kez ilanından sonra Makedonya tabirinin Osmanlı Devleti’nin yazışmalarına yerleştiği görülmektedir.

Meclis-i Mebusan'ın Feshi ve Seçim Sistemi

1912 yılına gelindiğinde İttihat ve Terakki Cemiyeti yaşanan bütün aksaklık ve başarısızlıkların sorumluluğunu üzerinde taşıyordu. İmparatorluğun kronikleşmiş iç ve dış sorunlarına bir türlü çözüm bulunamaması ittihatçıların başarısızlığı olarak görülüyordu. İttihatçıların Meclisteki çoğunluğuna dayanarak kullandığı tekeli yaklaşım muhalefetin güçlenmesini sağlamıştı. Muhalefet 31 Mart sonrası ortamda sıkıyönetim, divan-ı harpler içinde şekillenmişti. Bununla birlikte Arnavutluk, Hicaz, Yemen isyanları ve Makedonya'da 1911 yılı sonuna gelindiğinde kötüleşen durum muhalefetin güçlenmesine neden oldu (Demir, 2007:167). Bütün bu sebeplerden dolayı 1912 seçimlerine giderken İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin konumu ve varlığı tartışılmaz değildi. İttihat ve Terakki Cemiyeti, imparatorluğun iç ve dış sorunlarının sorumluluklarını yüklenmiş bir siyasal örgüt olarak iyice yıpranmış ve yükselen muhalefet nedeniyle iktidarını kaybetme noktasına gelmişti(Hocaoğlu, 2010:218).

İttihat ve Terakki Cemiyeti karşısında muhalefeti tek çatı altında toplama gayretleri, sonuçlarını 1911 yılı sonunda verdi. İttihatçılara karşı olan muhalefet 21 Kasım 1911 tarihinde kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası etrafında birleşti (Kayalı, 1998:129). 1912 seçimlerine giderken İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin karşısında ilk defa örgütlenmiş ve imparatorlukta yayılmış bir muhalefet bulunuyordu (Demir, 2007:167). Hürriyet ve İtilaf Fırkası, kısa zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin uygulamalarına karşı olan herkesin toplandığı bir siyasi parti konumuna geldi. Rustow, Ortadoğu'daki partilerin nerdeyse istisnasız olarak ya iç ya da dış hükümlerlere karşı verilen mücadelelerin sonunda kurulduğunu vurgular. Hürriyet ve İtilaf Fırkasının kuruluşu sırasında yaşanan gelişmeler ve partinin söylemine baktığımızda Rustow'un tespiti ile keşismektedir(Rustow, 1996; Tural, 2007). İtilafçılar, partinin İttihat ve Terakki Fırkasının baskı ve uygulamalarına karşı kurulduğunu iddia ederek İttihatçıların tek parti uygulamalarını yıkacaklarını belirtiyorlardı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası siyasi

programında, İttihat ve Terakki'yi yıkmak isteyen herkesin görüşlerine yer vermişti (Kayalı, 1995). Fakat türdeş olmayan bir muhalefet ideolojik bir zayıflığı da beraberinde getirdi.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1911 yılında İstanbul'da yapılan ara seçimi kaybetmişti. Seçimlerin kaybedilmesiyle İttihatçılar, Hürriyet ve İtilaf tehlikesine karşı harekete geçmeye karar verdiler. Bu tehlike karşısında İttihatçılar seçimleri erkene alıp İtilafçıların örgütlenmesine engel olmak istiyorlardı. Kanun-i Esasi'ye göre seçimlerin erken yapılabilmesi için Meclisin kapanması gerekiyordu. Kânun-i Esasi'ye göre Meclis-i Mebusan'ın çalışma süresi 4 seneydi. Buna göre I. dönem meclisinin normal koşullarda 1912 Ekimine kadar çalışması gerekiyordu (Demir, 2007:165). Ancak siyasal gelişmeler ve Meclis-i Mebusan ile hükümet arasındaki 35. madde tadilatı dolayısıyla yaşanan görüş ayrılıkları Ayan Meclisinin kararıyla Meclisin 18 Ocak 1912 tarihinde feshedilmesine ve seçim çalışmalarının başlamasına neden oldu (*Tanin*, Numero: 1213, 18 Kanun-i Sani 1912:1)².

1912 seçimleri, 2 Ağustos 1908 tarihli muvakkat kanuna göre yapılmıştır. Bu kanun anayasayı temel alarak hazırlanmıştı. Seçimlerin birinci dayanağı Kanun-i Esasi'dir. Kanun-i Esasi'nin 65, 66, 67, 68, 69 ve 70. maddeleri seçimleri düzenlemekteydi (Olgun, 2004). Seçimlerin ikinci dayanağı 2 Ağustos 1908 tarihli "*İntihâbât-ı Mebûsan Kanûn-ı Muvakattî*" dır. Bu kanun 83 madde ve 7 fasıldan oluşmaktadır. Bu kanuna daha sonra 6 maddelik "*intihâbât-ı mebûsan kanûnnâmesinin sûret-i icrâsına dâ'ir ta'lîmât*" eklenmiştir. Seçim kanununa göre seçimler sancaklar itibarıyla yapılacak, her sancak bir daire-i intihabiye ve her nahiye bir şube-i intihabiye

² 1909'da yaptığı anayasa değişiklikleriyle 35. madde yeniden tanzim edilmiş, meclisin feshi zorlaşmıştı. İttihat ve Terakki Cemiyeti muhalefetin gittikçe güçlenmesi üzerine muhalefetten kurtulmak için meclisin feshini kolaylaştırmak için tekrar Padişahın yetkilerini artırmak istiyordu. Daha geniş bilgi için bkz. Kenan Olgun, *1908- 1912 Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın*

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

olarak adlandırılacaktı (madde 1) (Yeni İntahabat-ı Mebusan Kanunu, 1324: 1-27). Basit çoğunluk esasına dayalı seçimlerde oy verme hakkı erkeklere tanınmıştı. Seçimlerde her elli bin erkek için bir mebus seçilecekti (madde 2) (Yeni İntahabat-ı Mebusan Kanunu, 1324:2; Demir, 1991). Seçimler iki dereceli olarak sancaklarda yapılacaktı. Seçmen olabilme şartlarını taşıyan Osmanlı vatandaşlarının hepsi birinci derece “*müntahib-i evvel*” seçmeni. Her 500 müntahib-i evvel bir ikinci seçmeni “*müntahib-i sani*”³ seçecekti. Müntahib-i sani seçimleri kaza ve nahiye merkezlerinde yapılacaktı. (madde 34). Müntahib-i saniler Heyet-i Teftişiyenin⁴ belirleyeceği bir günde mebusları seçecekti (Yeni İntahabat-ı Mebusan Kanunu, 1324:17). 1912 genel seçimleri ülke genelinde Mart ve Nisan aylarında yapıldı. Bu seçimlere İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası katıldı.

1911 ara seçimlerinde alınan sonuçtan sonra İttihatçılar, hükümet gücü ve devlet aygıtını daha iyi kullanmaya karar verdi. İttihatçılar, bu seçimlerde sopadan çok devlet gücü ve olanaklarını tek parti olmanın da getirdiği avantajla muhalefeti sindirmek için sistemli bir şekilde kullandı (Ahmad, 2004:129-131). Bu bağlamda 1912 seçimleri için 14 Mart 1912 tarihinde toplantıların sadece fırka şubelerinde yapılabileceği şeklinde idare-i örfiye kararı alındı. Ayrıca toplantı kanununa eklenen “*açık yerlerde vuku bulacak ictimaat memlekette huzur ve sükûnu muhafaza etmek için men edilebilir*” maddesi seçimlerde muhalifler için kullanıldı (Demir, 2007:268; Hocoğlu, 2010:216). İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1912 seçimlerine giderken taşradaki idari mekanizmayı elinde tutuyordu. Cemiyet, seçimden önce bürokrasinin boşalan

Faaliyetleri ve Demokrasi Tarihimizdeki Yeri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2008, s. 339-344.

³ Tarih yazımında “*müntahib-i sani*” kelimesi *müntehib-i sani* olarak kullanılmaktadır. Kelimenin *müntahib* (intihab eden, seçmen)’den türetildiğini belirtmek gerekir. *Müntehib* *nehb* sözcüğünden türetilmiştir. *Nehb* kelimesi yağma çapul anlamlarına gelmektedir. *Müntehib* kelimesinin anlamı ise: yağma eden, çapul eden anlamındadır. Dolayısıyla *müntehib-i sani* yanlış bir kullanımdır. Ferit Develioğlu, *Osmanlıca- Türkçe Lügat*, Akaydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, s. 730, 731, 819.

kademelerine kendilerine yakın isimler atadı. Seçim sırasında bu atanan bürokrat ve askerler seçime müdahale ettiler. Bununla birlikte seçimlerin denetimi bürokrasinin üst düzey kişilerinden oluşan Heyet-i Teftişîye denilen komisyon tarafından yapılmaktaydı. Heyet-i Teftişîyelerin bu yapısı iktidardaki parti lehine bir takım müdahalelerin yapılmasına olanak sağladı(Çavdar, 1995:124). Örneğin Rumlar, Selanik vilayetine bağlı Gevgili kazasında yapılan seçim taksimatının değiştirilmesi için Heyet-i Teftişîye'nin İttihatçı üyesinin müdahale ettiğini belirterek olaya tepki göstermişlerdir(Teminat, Numero: 250, 25 Mart 1912:3).

Ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti, bu seçimlerde 1908 seçimlerinde yaşadığı olayı yaşamak istemiyordu. 1908 seçimlerinde taşradaki örgütlenmenin yetersizliği nedeniyle gösterilen adaylar mebus seçildikten sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin politikalarına muhalefet etmişler ve kurulan muhalefet partilerinin saflarına katılmışlardı. İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1912 seçimiyle fırka grubunda değişikliğe giderek, cemiyetin görüş ve politikalarına bağlı bir grup yaratmayı amaçlıyordu. İttihatçılar 1912 seçimlerine giderken kimin muhalif olduğunu biliyorlardı. Bu yüzden 1912 seçimleri için adaylar belirlenirken titiz davranıldı. Seçimler öncesi ilan edilen 1911 siyasi programı daha kapsamlı bir siyasal programdı. Cemiyet ara seçimlerdeki mağlubiyet yüzünden, işini şansa bırakmayarak çok yönlü bir seçim kampanyası başlattı.

Makedonya'da 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

1912 seçimlerine giderken Makedonya'da çete olayları artmıştı. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Makedonya politikalarına anasırlar arasında tepki vardı. İttihatçıların güvenlik yaklaşımları ve etkin bir merkezîyetçilik politikaları, Bulgarlar ve Rumların tepkisine neden olmuştu. Bu sebeple Makedonya'daki Rum, Bulgar ve

⁴ Heyet-i Teftişîye: Vilayetlerde seçimleri düzenleyen heyetler.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Arnavutlar adem-i merkezîyetçi programından ötürü Hürriyet ve İtilaf Fırkasına yakın duruyorlardı. İtilafçılar partinin siyasi programında gayrimüslimlerin taleplerine geniş yer vererek bunların seçimlerden sonra yürürlüğe konulacağını taahhüt etti. Hürriyet ve İtilaf Fırkası siyasal programınının 32., 34., 35., 45. ve 46. maddeleri adem-i merkezîyetçilikle ilgiliydi (Hürriyet ve İtilaf Fırkasının Programı, 1327:15-19). Hürriyet ve İtilafın yürüttüğü adem-i merkezîyet propagandası gayrimüslimler için cazipti. Bulgarlar için kendi kaderlerini belirleme, Rumlar için ise hem kendi kaderlerini belirleme hem de kültürel korunma için adem-i merkezîyet oldukça cazip bir yönetim ilkesiydi (Kayalı, 1995:132). Bununla birlikte Hürriyet ve İtilaf Fırkası programında yer alan mahalli lisanlarla eğitim yapılabileceği maddesi gayrimüslimler için oldukça önemliydi (Hürriyet ve İtilaf Fırkasının Programı, 1327:11-13). Anadilde eğitim gayrimüslimlerin temel talebiydi. Bu talep İttihatçılarla gayrimüslimler arasında temel çatışma konusuydu.

Hürriyet ve İtilaf Fırkası seçim kararından sonra Makedonya vilayetlerinde örgütlenmeye çalıştı. Şubat ayının başında Selanik'te Hürriyet ve İtilaf Fırkası şubesi açılmıştır(Mukavemet, Numero: 12- 268, 15 Şubat 1912:3). Hürriyet ve İtilaf'ın en büyük başarısı ise Şubat ayı ortasında Selanik'te yapılan bir duyuruyla ulemanın İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni bırakıp Hürriyet ve İtilaf saflarına katılmasıydı. Dini liderlerden oluşan ulema uzun pazarlıklar sonucu İttihatçılardan desteğini çekerek Hürriyet ve İtilaf Fırkasına desteğini açıklamıştı. Ulemanın bu açıklamalarıyla eş zamanlı olarak Hürriyet ve İtilafın Selanik şubesinin kurulduğu açıklandı. Şeyh Ömer başkan, Selanikli Hamdi Beyzade Adil Bey de başkan yardımcısı seçildi. Selanik'te Hürriyet ve İtilaf Fırkasının örgütlenme işleri ve etkinlikleri ulemaya bırakılacak, ulema da adayı Hafız Süleyman Efendi için çalışacaktı. Yerel Rum ve Bulgar örgütler bu oluşuma katılacaklarını ilan ettiler(Kansu, 2016:305). Hürriyet ve İtilaf Fırkası

Makedonya'daki seçim çalışmalarını yürütmek için bölgeye seçim heyeti gönderdi(Teşkilat, Numero: 200, 4 Şubat 1912: 3)

Hürriyet ve İtilaf Fırkasının Selanik vilayetinde örgütlenmesi sırasında olaylar çıkmıştır. Siroz sancağına Hürriyet ve İtilaf Fırkasının şubesini açmak için giden Avukat Nuri Efendi kimliği belirsiz şahıslar tarafından dövülmüştür. Nuri Efendi'nin dövülmesi basında tartışma konusu olmuştur. Hürriyet ve İtilaf Fırkasını destekleyen basında Nuri Efendi'nin İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin fedailerini tarafından dövüldüğü iddia edilmiştir (Mukavemet, Numero: 6-362, 9 Şubat 1912 : 3;Teminat, Numero: 205, 5 Şubat 1912:3). Bu iddialar Tanin gazetesi tarafından yalanlanmış ve Nuri Efendi'nin Padişaha hakaret ettiği gerekçesiyle Belgradlı Ahmed adında bir şahıs tarafından darp edildiği belirtilmiştir(Tanin, Numero: 1237, 11 Şubat 1912:5). Olayın Avrupa ajanslarına yansımaları üzerine Dâhiliye Nezareti vilayetlere gönderdiği talimatta, seçim sırasında şiddet olaylarına kesinlikle müsaade edilmemesini ve olayların sorumlularının adliyeye teslim edilmesini istemiştir (BOA. DH. SYS., 83-1/2, 24 Safer 1330 (13 Şubat 1328).

İttihat ve Terakki Cemiyeti, Makedonya'da İtilafçı direnişini kırmak için yoğun bir propaganda başlattı (Hocaoğlu, 2010:207). Bu propaganda Hürriyet ve İtilaf Fırkasının siyasi programı üzerinden yapılıyordu. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne göre, Hürriyet ve İtilaf Fırkası anasırlara siyasi haklar vererek ülkenin parçalanmasına zemin hazırlamaktaydı(Birinci, 1990:123;Hocaoğlu, 2010:223). İttihatçılar seçimlerin milliyetler arasında değil, siyasi fırkalar arasında yapıldığını belirtmekteydiler. Osmanlı unsurlarının bir milliyet değil, Osmanlı vatandaşı olduğu belirtiliyordu(Tanin, Numero: 1244, 19 Şubat 1912:3). Bu propaganda özellikle Rumeli vilayetlerinde yapılıyordu. İttihat ve Terakki Cemiyeti seçimler sırasında Rum ve Bulgar komitacıların Hürriyet ve İtilaf Fırkası altında birleştikleri şeklinde propaganda yapmaktaydı. İtilafçılar ülke bütünlüğünü bozan Rum ve Bulgar komiteleriyle

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

özdeşleştiriliyordu (Hocaoğlu, 2010:220). İttihatçılar seçimler sırasında yayınladıkları risalede İtilafçıları Bulgar ve Rum komitalarıyla işbirliği yapmakla suçluyorlardı. İttihatçılara göre bu ittifakın tek amacı, İttihat ve Terakki Cemiyetini yıkmaktı. “Kime Oy Verelim” adlı risalede şöyle deniliyordu: “ Memleketimizde birtakım Rum ve Bulgar komitacıları var ki, namuslu Hıristiyan vatandaşlarımızı aldatmağa uğraşır, ecnebi devletler hesabına çalışırlar. Bunlar Bulgaristan’ın Makedonya’yı zapt etmesi, Yunanistan’ın Bizans İmparatorluğunu yeniden kurması ümitlerini beslerler... Bunlar Hürriyet ve İtilaf altında birleştiler. Tek maçları İttihat ve Terakki’yi yıkmaktır”. Türkleştirme iddialarına karşı İttihat ve Terakki’nin tek amacının ittihatı gerçekleştirmek olduğu belirtiliyordu(Ayetullah 1328:10).

İtilafçılar, örgütlenme ağı düşük olmasına rağmen, programından dolayı Makedonya bölgesinde Bulgarlar ve Rumlar nezdinde hayli popülerdi. İtilafçılar Makedonya’da İttihat ve Terakki’nin 3,5 sene uyguladığı politikalar üzerinden propaganda yapmaktaydı (Teminat, Numero: 207, 11 Şubat 1912:2). İttihatçılar ise seçim propagandasında adem-i merkezîyet verilen bölgelerin kopacağını ve düşmanlar tarafından alınacağını belirtmekteydiler. İttihatçılar, İtilafçıları anasırlar arasına ayrılık ve fesat tohumları ekmekle suçlamaktaydı(Ayetullah, 1328:10). Hürriyet ve İtilaf Fırkasına göre, Rumlar ve Bulgarlar hürriyet ve eşitlik için kendilerini destekliyorlardı (Gazel, 2009:263).

İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin Makedonya’daki merkezîyetçi uygulamaları siyasal tansiyonu yükseltmişti. Bulgarlar, İttihatçıların Makedonya politikalarından rahatsızdı. Bulgarlar, Cemiyetler Kanunu, Çeteler Kanunu, okulların devlet denetimine alınması, silahların toplanması gibi politikalara tepkiliydi. Bulgarlar İttihatçıların baskıcı ve şiddete dayalı Türkleştirme siyaseti takip ettiğini iddia ediyorlardı. Bu sebeplerle Bulgar mebuslar Vlahov, Pavlof ve Dalçef Efendiler muhalefet saflarına katılmışlardı. Bununla birlikte Bulgarlar kendi programları doğrultusunda Rumlarla

işbirliği yapmaya çalıştılar. Uzlaşma çabaları Bulgar Eksarhlığı'nın⁵ çabaları ile gerçekleşti. Eksarhlık 14 Ocak 1912 tarihinde metropolitlere gönderdiği yazıda, bir yandan Bulgar nüfusu arasında düşünce ve eylem birliği isteniyor diğer yandan da Rumlarla işbirliğinin gerekli olduğu söyleniyordu (Teminat, Numero: 205, 9 Şubat 1912: 3).

Seçimlerde Bulgarların desteğini alabilmek için İttihat ve Terakki yönetiminden Talat ve Halil Beyler 5 Şubat 1912 tarihinde Bulgar Eksarhını ziyaret etmişlerdir. Hürriyet ve İtilaf Fırkasını destekleyen basında bu ziyaret İttihat ve Terakki'nin seçimlerde Bulgar Eksarhlığı'nın desteğini istediği şeklinde yer almıştır. Bu destek karşılığında Bulgarlara 4 yerine 9 mebusluk önerildiği ve Bulgarların çeşitli memurluklara atanabilecekleri vaat edildiği belirtilmekteydi (Teminat, Numero: 205, 9 Şubat 1912: 3). İtilafçı basında, Eksarh Jozif'in Eksarhlığın siyasal bir kurum olmadığını belirterek konuyu Eksarhane meclislerine havale ettiği ve meclislerden intihabat işlerine karışmama kararının çıktığı belirtilmekteydi. Eksarh Efendi'nin İttihat ve Terakki yönetimine Selanik'teki intihabat komisyonlarına başvurulabileceklerini söylediği Rumca gazetelerde iddia edilmekteydi (Teminat, Numero:205, 9 Şubat 1912:3).

Bulgarlar 1912 seçimleri için yaptıkları planlamada sekiz mebus çıkarmayı hedefliyorlardı. Bulgarlar Makedonya bölgesinde seçim çalışmaları kapsamında vilayet ve kaza seçim komisyonları kurmuşlardı (İktiham, Numero: 2, 27 Şubat 1912:3). Bulgar propagandasına Selanik'te Pravo- İskara, İstanbul'da ise Vesti gazeteleri destek olmaktaydı (Mukavemet, Numero: 9-256, 12 Şubat 1912:3). Bulgarlar Selanik'te 3 kişilik bir seçim heyeti kurdular. Bu heyetin vazifesi seçim koordinasyonuydu (Teminat,

⁵ Bulgar 1840'larda Fener Rum Patrikhanesinin tahakkümünden kurtulmak için başlattıkları mücadele 1870'de sonuçlandı. 11 Mart 1870'de Sultan Abdülaziz'in fermanı ile Bulgar Eksarhanesi kuruldu. Daha geniş bilgi için bkz. M. Hüdai Şentürk, Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi (1850-1875), Türk Tarihi Kurumu Yayınları, Ankara, 1992, s. 221.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Numero: 249, 24 Mart 1912: 3)⁶. Bulgarlar hedeflerine ulaşabilmek için seçimlerde İtilafçılarla işbirliği yapmışlardır. Bu sebeple Vlahof, Pavlov ve Dalçef'in başını çektiği Bulgar seçim komitesi ile İttihatçılar arasındaki ilişkiler seçim sürecinde gergindi(Demir, 2007:223). İttihat ve Terakki Cemiyeti, Hürriyet ve İtilaf Fırkasıyla işbirliği yapan Bulgarların yönlerini İstanbul'dan Sofya'ya çevirmiş olanlar şeklinde propaganda yapmaktaydı (Tanin, Numero: 1262, 7 Mart 1912:1). 1912 seçimlerinde Osmanlı Bulgarlarının bir kısmı Hürriyet ve İtilafla diğer kısmı da İttihat ve Terakki ile birlikte çalışmaktaydı. İttihatçılar Bulgar cemaatinin içerisinde politikalarına muhalefet etmeyecek kişileri aday gösterdi. Paçedoref Efendi'nin öncülüğünü yaptığı grup İttihat ve Terakki'yi desteklemekteydi. Paçedoref Efendi'nin seçim beyannamesinde eski siyasi mahkûmların affedilmesi, sürgünlerin geri dönmesi ve yarıcılara kredi olanakları gibi konular vardı. Bu maddeler İttihatçılar tarafından kabul görünce Paçedoref Efendi Manastır'da İttihat ve Terakki listesinden seçime girdi(Demir, 2007:224).

Rumlar, İttihatçıların cemiyetler kanunu, okulların denetimi, gayrimüslimlerin askere alınması gibi Makedonya politikalarını Türkleştirme faaliyeti olarak değerlendiriyorlardı. Rumlar merkezîyetçilik ve Osmanlılık politikasını geleneksel ayrıcalıklarına müdahale olarak algılamaktaydılar. Bu sebeplerle Rumlar İttihat ve Terakki Cemiyeti karşısı her türlü muhalefeti desteklediler(Hocaoğlu, 2010:228). İttihatçılar da Rumlara güvenmiyordu. Bu karşılıklı güvensizlik ortamında Rumlar 1911 yılında kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkasına büyük ilgi gösterdiler(Demir, 2007:209). Rum Meşrutiyet Kulübü seçimlerde İtilafçılarla çalışacaklarını ilan etti (Tanin, Numero: 1278, 23 Mart 1912:1). Görüşmeler sonunda Rumlarla Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasında 13 Ocak 1912 tarihinde bir antlaşma imzalandı. Serfice Mebusu

⁶ Bulgar seçim komitesi adayları belirlemiştir. Bu adaylar; Selanik'te Vlahov Efendi, Üsküp'te Pavlov ve Papa Arsof, Manastır'da Hıristov ve Libaçef, Siroz'da Dalçef ve Totomof Efendilerdi. *Teminat*, Numero: 249, 24 Mart 1912 (Miladi), s. 3.

Boşo Efendi, gerçekleşen ittifak ile ilgili Jön Türk Gazetesine verdiği beyanatta uzlaşılan noktaları şöyle belirtmekteydi(Tanin, Numero: 1205, 10 Kanun-i Sani 1912: 2);

- Meclis-i Mebusan ve Ayanda ekalliyetlerin intihabat-ı nisbiyesi,
- Patrikhanenin imtiyazat-ı mezhebiyesinin korunması,
- Tahsili iptidai meselesinde cemaate muhtariyet verilmesi,

Hürriyet ve İtilaf Fırkası Rumların taleplerini siyasi programına koymayı kabul ederek, Rum azınlığın siyasi ve kültürel savunuculuğunu kabul etti Tanin, Numero: 1200, 5 Ocak 1912:3). İtilafçılarla Rumlar arasındaki anlaşmayla 22 Rum mebus, Hürriyet ve İtilaf Fırkasına katıldığını ilan etti(Kansu, 2016:303). Rum-İtilafçı ittifakından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti seçimlerde Rum milletine karşı değil, Rum Meşrutiyet kulübüne muhalefette bulunacağını ilan etti(Tanin, Numero:1349, 23 Şubat 1912:3).

Rum Meşrutiyet Kulübüyle İtilafçılar arasında ittifak imzalandığı günlerde İttihat ve Terakki yöneticilerinden Talat ve Halil Beyler Rum Patriği ziyaret etmişlerdir. Ziyaret Rumca ve muhalif basına Hürriyet ve İtilafı eleştirenlerin patrikhane aracılığıyla Rumlara seçim ittifakı teklif ettikleri şeklinde yansımıştır(Teşkilat, Numero: 197, 1 Şubat 1912:3). Rumca gazetelerin iddiasına göre Patrik Efendi, İttihatçıların ittifak teklifini Patrikhane meclislerine ileteceğini belirtmiştir⁷. Bu iddiaları İttihat ve Terakki Cemiyeti Tanin gazetesinde yayınladığı tekzip yazılarıyla yalanlamıştır. Talat Bey, Tanin gazetesinin 3 Şubat 1912 tarihli nüshasında yayınlanan izahnamesinde; Patrikhaneye Rum Meşrutiyet kulübüne ittifak teklifi için gitmediklerini, aksine İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birlikte çalışan Rumları

⁷ Konstantinopolis örgütünün kurucusu Souliotis, Talat ve Halil Beylerin patriği ziyaret ettiklerini ve meclisteki Rum mebus sayılarını 37'e çıkmasını kabul ettiklerini belirtmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. Katarina Boura, "Rum Mebuslar", *Toplumsal Tarih Dergisi*, S. 56, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, s. 25.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

destekleme kararını Patrik Efendiye iletmek için gittiklerini belirtmiştir(Tanin, Numero: 1229, 3 Şubat 1912 : 2). Bundan sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti seçimlerde kendileriyle birlikte hareket eden Rumların seçilmesi çalışacağını ilan etti (Tanin, Numero: 1285, 25 Mart 1912: 1).

1912 seçimlerinde Rumlarla Bulgarlar, seçim yasasında değişiklikler yapılarak kendilerine daha fazla temsil hakkı verilmesini istemişlerdir. Rumlar ve Bulgarlar Eksarhane ve Patrikhanenin çabalarıyla Rumeli bölgesinde birlikte hareket etme kararı aldılar(Tanin, Numero: 1244, 2 Mart 1912:1). Taraflar arasında seçim ittifakı için protokol 7 Şubat 1912 tarihinde imzalandı. Bu protokolle iki milletin mecliste kendi nüfus oranlarına göre temsili öngörülmekteydi(Teşkilat, Numero: 204, 8 Şubat 1912:3) Bu karara İttihatçılar tepki gösterdi. İttihatçılara göre siyasi mücadele milletler arasında değil fırkalar arasında cereyan etmekteydi(Tanin, Numero: 1244, 2 Mart 1912:1). Seçim ittifakı kararıyla Rumlarla Bulgarlar Makedonya bölgesinde nüfus bakımından yetersiz oldukları bölgelerde doğrudan birbirilerini destekleme kararı aldılar(Teminat, Numero: 205, 5 Şubat 1912:3). Rum- Bulgar ittifakıyla Makedonya bölgesinde Bulgarlara 7 mebusluk, Rumlara ise 10 mebusluk verildi (Mukavemet, Numero: 6-362, 9 Şubat 1912:3).Bulgarlar ve Rumlar Makedonya vilayetlerinde seçim komisyonları kurdular. Hürriyet ve İtilaf Fırkası her iki anasırında desteğini almaya çalıştı (Mukavemet, Numero: 7-263, 10 Şubat 1912:3). Hürriyet ve İtilaf Fırkası 3 Martta seçim beyannamesini yayınladı. Beyannamede, yerel idarelerin özerk bir yapıya kavuşturulması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılacağı belirtiliyordu. Hürriyet ve İtilaf Fırkası dini ve etnik azınlıkların desteğinin sağladığı için imparatorluk sınırları içindeki azınlıkların hak ve imtiyazlarına özel bir önem vermekteydi(Mukavemet, Numero: 7-263, 10 Şubat 1912:3). Bu nedenle Makedonya bölgesinde Rumlarla Bulgarların desteğini kazanabilmek için İttihat ve Terakki Cemiyeti aleyhine propaganda başlatmıştır. İtilafçılar yaptıkları propaganda da Makedonya'nın içinde

bulunduğu olumsuz durumdan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin sorumlu olduğunu belirtiyorlardı (Mukavemet, Numero: 7-263, 10 Şubat 1912:3). İttihatçılar ise yerel dinamikleri de kullanarak Selanik, Manastır ve Kosova vilayetlerinde etkin bir seçim kampanyası yürüttü. İttihat ve Terakki Cemiyeti, Makedonya'da seçim kampanyasını yürütürken Rumeli Islahat Komisyonu da şubat ayının başından itibaren Makedonya bölgesinde çalışmalarına başladı. Rumeli Islahat Komisyonu Makedonya'da kapsamlı reformların yapılması için kurulmuştu. Hürriyet ve İtilaf Fırkasını destekleyen basında Rumeli Islahat komisyonunun seçimler için kurulduğu belirtilmekteydi.

Sırp'lar ise seçimlerdeki hareket tarzını belirlemek için Üsküp'te bir kongre toplamışlardır. Kongrede, Sırp'ların hangi parti ile ittifak yapacağı ve seçimlerde kaç mebus aday gösterileceği gibi konular tartışılmıştır (İktiham, Numero:9, 5 Mart 1912:4). Kongrede Sırp cemaati 2 mebusu İstanbul'a gönderme kararı almıştır. Sırp'lar bu kararını kabul edecek parti ile ittifak yapabileceklerini ilan ettiler (Mukavemet, Numero: 10-266, 13 Şubat 1912:3; İktiham, Numero: 6, 2 Mart 1912:3). Kongreden sonra Sırp'lar seçim komisyonu kurdular. Üsküp Sırp Kulübü seçim ittifakı için İttihat ve Terakki Cemiyeti ile müzakerelere girişti (İktiham, Numero: 6, 2 Mart 1912 :3). 8 Şubatta Üsküplü Sırp'ları temsil eden bir heyet Talat Bey'i ziyaret ederek, Üsküp'te Sırp'lara mebusluk verilememesinin kendilerine yapılmış bir haksızlık olduğunu belirttiler. İttihat ve Terakki Cemiyeti Kosova vilayeti genelinde, Üsküp hariç bir Sırp'ın seçileceğini garanti etti halde, Sırp'lar bir mebusluk daha istiyorlardı (Kansu, 2016:310). İttihat ve Terakki'nin Sırp'ların iki mebus talebini kabul etmesinden sonra seçimlerde birlikte hareket etme kararı alındı (İktiham, Numero: 6, 2 Mart 1912:3). Ulahlar ise seçimlerde mebus çıkartabilmek için İttihat ve Terakki Cemiyeti ile çalıştı. Bunun sonucunda bir Ulah mebus meclise girdi (Hacısalihoglu, 2008:352).

Arnavutlar seçimlerde Hürriyet ve İtilaf Fırkasını destekleme kararı aldılar. Çünkü II. Meşrutiyetin ilanından sonra Arnavutluk bölgesinde önemli isyanlar çıkmış,

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Osmanlı hükümetlerinin bu isyanların bastırılmasındaki uygulamaları Arnavutları İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden uzaklaştırmıştı. İttihatçıların merkezileştirme politikası, zorunlu askerlik uygulamaları, Latin harflerini destekleyenlere karşı Arap harflerini savunması gibi nedenlerden dolayı İttihat ve Terakki Cemiyeti Arnavut aydınlarının çoğunluğunun desteğini kaybetmişti(Çelik, 2004:177). Sonuçta 1912 yılına gelindiğinde Meclisteki Arnavut mebusların büyük çoğunluğu İttihat ve Terakki karşısında muhalefet saflarına katılmışlardı. Bununla birlikte Arnavut bölgelerindeki İttihatçıların seçim kampanyası, İttihat ve Terakki Cemiyeti - Arnavut ilişkilerini olumsuz etkilemiş ve taraflar arasındaki gerginliği arttırıcı etkide bulunmuştur. Muhalif Arnavutları seçtirmemek için baskı ve engellemeler Arnavutların tepkisini çekmiştir. İttihatçılar yürüttüğü kampanyada önde gelen Arnavut siyasetçilerden İsmail Kemal ve Hasan Priştina gibi vekillerin seçilmesine engel olmuştur (Söylemez, 2007:172). İttihatçıların engellemelerine rağmen muhalif ya da bağımsız Arnavutlar yöresel güçleri sayesinde seçimleri kazanmışlardır (Çelik, 2004:182). Seçimlerde yapılan zorlamalar Kosova, Manastır ve Üsküp bölgelerindeki Arnavutların tepkilerine neden oldu. Bu tepkiler seçimlerden sonra da devam etmiştir. Bundan sonraki Arnavut ayaklanmasının en önemli nedeni 1912 seçimlerindeki zor kullanma ve şiddet olmuştur.

Seçimlerin Yapılışı ve Yolsuzluk İddiaları

1912 seçimleri için 21 Ocak'tan itibaren Şubat ayı boyunca listelerin hazırlanmasıyla uğraşmış Mart ayından itibaren müntahib-i sani seçimlerine başlanmıştır (Demir, 2007:182). Müntahib-i sani seçimlerinin başlamasıyla birlikte Rumlar ve Bulgarlar tarafından kasıtlı olarak daha az seçmen çıkarılması için listelere Rum ve Bulgar seçmenlerin yazılmadığı şekilde iddialar gelmeye başladı. Şikayetin diğer bir konusu da seçim dairelerinin ve seçmen listelerinin İttihatçıların yararına düzenlendiği şeklindeydi(Demir, 2007:182). İttihatçılar, bürokrasideki gücünü de

kullanarak seçim bölgelerini yeniden düzenledi. Bu konu, Makedonya'daki halk gruplarının en çok tepki gösterdiği konulardan biriydi. Valiliklere ve Dahiliye Nezaretine şikayet telgrafları gelmekteydi(BOA.,DH. SYS., 83-1/2, 9 Rebi'ül Ahir 1330 (28 Mart 1912).

Manastır vilayeti seçimlerde yolsuzluk ve baskı iddialarının en yoğun yaşandığı bölgeydi. Ocak ayının sonlarından itibaren Manastır vilayetinden şikayetler gelmeye başladı. Manastır vilayetine bağlı Kesriye kazasında Ulah çetecilerden Çakamani'nin askerlerle birlikte devriye gezdiği, Rum adaylara karşı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin adaylarını seçtirmek için propaganda yaptığı ve bir Rum'u dövdüğü şeklinde haberlerin yabancı ajanslarda yayınlanması üzerine Osmanlı hükümeti Manastır valiliğinden olayın soruşturulmasını istedi. Manastır valiliği yaptığı soruşturmada olayın asılsız olduğunu belirtti. Hariciye Nezareti ise, bu darp haberlerine karşı sadece tekzip yoluna gidilmemesini, darp olaylarına meydan verilmemesini ve olayların sorumlularının şiddetle cezalandırılmasını istedi(BOA.,DH. SYS., 83-1/2, 24 Safer 1330 (13 Şubat 1912).

Manastır vilayeti Rum metropoliti tarafından Dahiliye Nezaretine çekilen telgrafta, Manastır vilayetinde Hıristiyan nüfus Müslüman nüfusun üç katı olduğu halde, Müslüman nüfustan daha az müntahib-i sani listelere yazıldığını, seçmen listelerinin dört gün geç tanzim edilerek müntahib-i evvellerin seçim hakkından mahrum bırakıldığını ve seçim daireleri düzenlenirken köy mevkilerinin dikkate alınmadığını belirtilmiştir. Dahiliye Nezareti konuyu Manastır vilayetine ileterek soruşturulmasını istemiştir. Manastır valiliği, Rum metropolitinin iddialarına verdiği cevapta kazaların seçim için taksimatının henüz yapılmadığını ve listelerde yer almayan müntahib-i saniler için itirazların cetveller asılı kaldığı sürece yapılması gerektiğini, listeler kaldırıldıktan sonra yapılan itirazların işleme alınmadığını belirtmiştir. Manastır valiliği, listelerin ne kadar süre askıda kalacağına Meclis-i

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Vükela kararıyla ilan edildiğini belirterek, bu karara ve kanuna uygun davranıldığını belirtmiştir. Kozana (Teminat, Numero: 250, 25 Mart 1912:3) ⁸ ve Serfice Rum ahalisi Dahiliye Nezaretine'ne çektiği telgraflarda seçim merkezlerinin taksiminde dikkate alınmadıklarını belirterek, seçim hakkında mahrum bırakıldıklarını belirtmişlerdir. Rum- Bulgar intihabat komisyonları seçimlerde yapılan bu haksızlıkların giderilmesini talep etmişlerdir. Manastır vilayetine bağlı Serfice, Kayalar, Alasonya, Naslıç kazalarında Rumlar seçim hakkından mahrum bırakıldıkları için Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın seçim bürolarına müracaat etmişlerdir(BOA., DH. SYS., 83-1/2, 9 Rebi'ül Ahir 1330 (28 Mart 1912). Örneğin; Alasonya'da Rumlar göre, bölge taksimatı öyle yapılmıştır ki, hiç Rum müntahib-i sani çıkmamıştır(Teminat, Numero: 249, 24 Mart 1912:3). Grabina Rum metropoliti ise Dahiliye Nezaretine çektiği telgrafta mülazım Cemal Bey'in yanındaki fedailerle birlikte Hıristiyan köylerini dolaşarak oylarını Müslüman müntahiplere vermeleri şeklinde baskı yaptığını belirtmiştir. Manastır Valiliği iddiaları yalanlayarak Cemal Beyin resmi işler için Koçana'ya gittiğini belirtmiştir (BOA., DH. SYS., 83-1/2, 26 Rebi'ül Evvel 1330 (15 Mart 1912). Seçimlerle ilgili tartışmalar devam ederken Manastır vilayetinde müntahib-i sani seçimlerinin tamamlanmasından sonra, vilayet seçim komisyonu 17 Mart 1912 tarihinde mebus adaylarını ilan etti. İlan Türkçe, Rumca ve Bulgarca yapıldı ("Manastır Heyeti İntihabiyesi Tarafından Yapılan İlan", 17 Mart 1912). Bundan sonra mart ayının sonunda mebus seçimleri için müntahib-i sanilerin oy verme işlemine geçildi.

⁸Kozana'da Rumlar seçim taksimatı yapılırken seçim kanununun dikkate alınmadığını belirtmekteydiler. Rumlar Hürriyet ve İtilaf yanlısı gazetelere gönderdikleri telgraflarda tepkilerini şöyle dile getirmekteydiler; " Şehirlere on bir fırkaya kadar ilhakı ve sancaktan müteşekkil nahiyelerinde hodbehot taksimi ile Hıristiyan köylerinde 8 ve 10 ziyadesiyle bir araya getirilmesiyle Müslüman karyelerinden 2 ve hatta bir tanesi ile iktifa edilüp şaiyat-ı inithabiye yaptırıp bütün sancaklarda nüfusça hemen hemen selasen derecesinde olan Rum ahalisi adeta mahkum haliyle telakki olunup hakkı intihabattan mahrum bırakılmaktadır. Mülki görevliler şikayetimizi dikkate almıyor. "İntihabat Yolsuzlukları", *Teminat*, Numero: 250, 25 Mart 1912(Miladi), s. 3.

Selanik vilayetinde ise Rumlar seçim taksimatının yapılırken köy ve nahiyelerinin konumlarının dikkate alınmadığını belirterek seçim haklarının gasp edildiğini iddia etmekteydiler. Selanik vilayetine bağlı Siroz sancağında Rum- Bulgar intihabat komisyonu tarafından çekilen telgrafta Cuma-bala, Petriç ve Demirhisar kazalarında şubat ayında yapılan seçim merkezlerinin taksimde haksızlıklar yapıldığı belirtiliyordu. Rumlar itirazlarını ve tepkilerini Makedonya vilayetlerinde açılan Hürriyet ve İtilaf Fırkası şubelerine de iletmekteydiler. İtilafçılar, bu sorunlar için hükümet nezdinde girişimlerde bulunurken bir taraftan da olayları basın aracılığıyla seçim yolsuzlukları şeklinde yayımlayarak İttihatçılar aleyhine propaganda yapmaktaydılar(BOA.,DH. SYS., 83-1/2, 25 Rebi'ül Evvel 1330 (14 Mart 1912). İttihat ve Terakki Cemiyeti ise Rumların ekalliyetin hukuku çiğneniyor şeklinde yaptığı propagandaların haksız olduğunu belirtti. İttihatçılara göre bu bir siyasi mücadeleydi. Bu siyasal mücadelenin bir takım sonuçlarını kabul etmek gerekirdi. Çünkü seçimler milliyetler değil fırkalar arasında bir mücadeleydi. İttihatçılar Rumların Hürriyet ve İtilafla yaptığı ittifakın sonuçlarına katlanması gerektiğini belirtmekteydiler Tanin, Numero: 1278, 23 Mart 1912:1)⁹. İttihatçılar özellikle Selanik'te Rumlara karşı etkili propaganda yapmaktaydı. Örneğin; Selanik'te Hürriyet ve İtilaf Fırkası adaylarından bir Rum'un Yunan vatandaşı olduğunun anlaşılması üzerine adaylığı düşürülmüştür. İttihatçılar bunu Hürriyet ve İtilaf'a karşı kullanmıştır(Tanin, Numero; 1293, 7 Nisan 1912: 4).

Muhalifler Selanik vilayetinde miting ve konferanslarının hükümet tarafından engellendiğini belirtiyorlardı. Selanik'in Kavala kahveleri bölgesinde İttihat ve Terakki'ye muhalif mebus adalarından Vlahov Efendi, Honeus Efendi, İbrahim, Osman ve Adil Beyler yapmak istedikleri konferansın hükümet tarafından

⁹ İttihatçılar Selanik'te her kesimin katılımıyla heyet-i intihabiye-i milliye adlı bir seçim kurulu kurdu. "İttihat ve Terakki ve Rumlar", *Tanin*, Numero: 1278, 23 Mart 1912 (Miladi), s. 1.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

engellendiğini belirtmekteydiler(İktiham, Numero: 10, 6 Mart 1912:4). Olay Tanin gazetesine mebus adaylarına halkın tepkisi nedeniyle konferansın yapılmadığı şeklinde yansımıştı(Tanin, Numero: 1278, 23 Mart 1912:4). Selanik vilayetinde yaşanan diğer bir olay Sosyalist Benaroviya'nın tevkifi edilmesidir. Olaya Hürriyet ve İtilaf bloğu tepki göstermiştir(Hedef, Numero: 5- 279, 26 Şubat 1912:3).

Hürriyet ve İtilafın din içerikli yaptığı propagandadan dolayı Selanik'e yakın Langaza bölgesinde olaylar çıktı. Bir grup silahlı köylü, şeriat istediklerini dile getiren slogan attı ve müdahale etmek isteyen jandarmalara saldırdı. Çıkan kavgada on köylü ile bir jandarma hayatını kaybetti. Olay ancak köylülerin silahlarına el konulmasıyla bastırılabilirdi. Olaylarda sorumluluğu olduğu gerekçesiyle Langaza müftüsü divan-ı harpte yargılanmak üzere İstanbul'a götürüldü(Kansu, 2016:319).

Makedonya vilayetlerinde seçimlerde yaşanan olaylarla ilgili Rum Patrikhanesi 13 Mart 1912 tarihinde Adliye Nezaretine bir tezkire vermiştir. Bu tezkirede Manastır ve Selanik'te seçim yolsuzlukları yapıldığı iddia edilmekteydi. Patrikhane verdiği bu tezkirede (BOA.,DH. SYS., 83-1/2, 24 Reb'ül Evvel 1330 (13 Mart 1912);

-Selanik vilayetine bağlı Langaza kazasında Hıristiyan köyleri İslam köyleri dairesine ilhak edilerek Hıristiyanların oyları akim bırakılmıştır.

-Selanik vilayetinde Yenice'ye bağlı olan Karadere ve Polini karyeleri Vodina kazasına ilhak edilmiştir.

- Manastır vilayetine bağlı Nasliç kazası Hıristiyan müntahib-i sani çıkarılmaması için kaymakamlıkça 15 şubeye ayrılmıştır. Alasonya kazasında ise çobanların oy vermelerine engel olunarak Rum cemaati altı oydan mahrum bırakılmıştır.

Osmanlı Hükümeti bu iddiaları vilayetlere iletmış ve araştırılmasını istemiştir. Vilayetlerden gelen cevapta(BOA.,DH. SYS., 83-1/2 , 28 Rebi'ül Ahir 1330 (16 Nisan 1912);

-Alasonya kazasında çobanların oy vermelerine engel olduğu şeklindeki iddialara karşı, düzenlenen seçmen defterlerine yalnız bir kişinin itiraz ettiğini, bu itirazında işleme konularak gerekli düzeltmenin yapıldığı belirtilmiştir. 6 çobanla ilgili herhangi bir itiraz başvurusu yapılmamıştır.

-Naslıç kazası ile ilgili iddialara ise; 1908 seçimlerinde Naslıç kazasında Hıristiyanlardan 11 müntahib-i sani çıkmış iken, bu seçimlerde 12 müntahib-i sani çıkmıştır. Bu sebeple Patrikhanenin iddialarının gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir.

Bulgar Eksarhlığı ise 14 Mart 1912 tarihinde seçimlerde Bulgar halkına karşı birçok haksızlık yapıldığını belirten bir tahrir vermiştir. Tahrir şu şekilde özetlenebilir; Cuma-bala kazasında Bulgarlar çıkarması gerektiğinden daha az müntahib-i sani çıkarmışlardır. Ayrıca Bulgar köyleri daha uzak olan İslam köyelerine bağlanarak Bulgar halkının oyları akim bırakılmıştır. Bu sebeple Bulgarların haklarının korunması için taksimatın tekrar düzenlenmesi istenmiştir(BOA.,DH. SYS., 83-1/2, 21 Rebi'ül Ahir 1330 (9 Nisan 1912). Rumlar ve Bulgarlar seçim bölgelerinde kasıtlı olarak daha az ikinci seçmen çıkarılması için listelere seçmenlerin yazılmadığı iddialarını sürekli gündeme getirmişlerdir (Demir, 2007: 215).

Kosova vilayetinde de aynı iddialar Mart ayının sonlarından itibaren gelmeye başlamıştır. Üsküp mebusu Pavlof Efendi Dahiliye Nezaretine çektiği telgrafta Üsküp Sancağında seçimlerin askerlerin baskısı altında gerçekleştiğini, Radovişte ve köyelerinde halktan bazılarının dövüldüğünü belirtmiştir. Kosova valiliği iddialarla ilgili yaptığı tahkikatta askerlerin seçim güvenliğini sağladığını ve darp hadislerinin Hıristiyanların kendi aralarında çıkan olaylardan meydana geldiğini belirtilmiştir

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

BOA,DH. SYS., 83-2/2 , 22 Reb'ül Ahir 1330 (10 Nisan 1912). Taşlıca kazasında ise seçim şubelerinin taksimi sırasında seçim kanuna aykırı davranıldığını belirten Sırplar seçimlerin yeniden yapılması için Dahiliye Nezaretine başvurmuşlardır (BOA, DH. SYS., 83-1/2, 9 Rebi'ül Ahir 1330 (15 Mart 1912).

Makedonya bölgesinde 1912 seçimleri bu itirazlar ve yolsuzluk iddialarıyla beraber Nisan ayının ortalarında bitirilebilmişti. İttihat ve Terakki seçimlerden galibiyetle çıkmıştır. İttihatçıların devlet olanaklarını kullanarak uyguladıkları ince taktikler seçimler de zafer kazanmalarını sağlamıştı. 1912 seçimlerinde seçilen 284 mebusun üçte ikisinden fazlası İttihat ve Terakki Fırkası mensubudur. 15 muhalif mebus seçildiği tahmin edilmektedir. Makedonya bölgesinde seçimleri çoğunlukla İttihat ve Terakki listelerinden seçimlere giren adaylar kazandı. İttihatçılar muhalefetin bu kadar güçlenmesinden dolayı çok hırslanmıştı. Seçim sonuçları Tanin gazetesinde İttihat ve Terakki'nin galebesi olarak verilmekteydi(Tanin, Numero: 1292, 6 Nisan 1912 :4). Seçimler sonucu oluşan Meclis, Kanun-i Esasi'nin 3 ayda meclisin açılmasını belirten hükmü yerine getirebilmek amacıyla 18 Nisan 1912 tarihinde açılmış, fakat yeter sayısı olmadığı için çalışmalarına başlayamamıştır(Tanin, Numero:1304, 18 Nisan 1912:5). Meclis yeterli çoğunluğun sağlanmasından sonra 15 Mayıs 1912 tarihinde çalışmaya başlamıştır.

1912 seçimlerinde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin aldığı zorlayıcı önlemler seçimlere gölge düşürdü. İttihatçılar, tek parti olmanın getirdiği avantajları kullanarak devlet gücünü çok iyi kullanmışlardır. Seçimlerde asker ve bürokratların İttihat ve Terakki Cemiyeti lehine müdahalelerde buldukları iddiası ve yapıldığı iddia edilen usulsüzlüklerden dolayı siyasi tarihimize sopalı seçimler olarak geçmesine neden oldu. Ancak sadece "sopalı seçimler" üzerinden bir anlatım 1912 seçimleri için yapılan kampanyanın planlanması ve yapılan çalışmaları, şiddetli mücadeleyi ve kitle seferberliğini gölgelemektedir(Kayalı, 1998:130). Bu durum her iki partinin seçimlerde

kullandığı etkin seçim kampanyaları ve kitleleri mobilize etmekte kullandıkları yöntemlerin sağlıklı bir değerlendirmesinin yapılmasını engellemektedir. 1912 seçimleri kamusal alanda seferberlik kültürünün gelişmesini sağladı. Etkin seçim propagandaları kamu platformlarının oluşmasını sağladığı gibi basın da siyasi gündemin bir aracı haline geldi. Kampanyalar için büyük kitlesel mitingler düzenlendi (Kayalı 1995).

Seçimlerin ardından yaşanan siyasal gelişmeler ve Arnavutluk'taki Malisör ayaklanması İttihat ve Terakki Cemiyetini ve hükümeti yıprattı. Bu gelişmelerin sonucunda ordu içerisinde muhalefet başladı. Halaskaran Zabitan¹⁰ grubu adındaki grup, hükümetin istifa etmesini, dürüst seçimlerin yapılmasını ve ordunun siyasetten çekilmesini istiyordu¹¹. 1912 seçimleri sonucu oluşan meclisin ömrü 1912 Temmuzunda ordunun müdahalesi ve itilafçı yanlısı bir hükümetin kurulması ile son buldu. Meclis-i Mebusan 4 Ağustos 1912 tarihinde irade-i seniye ile feshedildi. Ancak Balkan Savaşı İtilafçılar tarafından dört gözle beklenen seçimlerin 1914'e kadar ertelenmesine neden oldu (Tanör, 1998:200).

Makedonya'da Seçim Sonuçları

Seçim sonuçlarına Makedonya bölgesi açısından bakıldığında İttihat ve Terakki Cemiyeti istediğini elde etmişti. İttihatçılar kendi istedikleri adayları mebus seçtirdiler. Makedonya'daki seçim sonuçları vilayetler ve sancak itibarıyla verildi. Seçim sonuçların İttihat ve Terakki Fırkasından seçilen mebuslar "İTF", Hürriyet ve İtilaf Fırkası dayı olarak mebus seçilenler "HİF" olarak belirtilmiştir. Hakkında doğrulayıcı

¹⁰1912 Mayıs ve Haziran aylarında ordu içerisinde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin politikalarından rahatsız olan subaylar Halaskaran Zabitan Grubu adında gizli bir örgüt kurdular. Amaçları, iktidarı İttihatçıların elinden almaktı. Ayrıca ordunun siyasetten çekilmesini ve hükümetin siyaset adamlarına bırakılmasını istiyorlardı. Daha geniş bilgi için bkz. Ahmet Turan Alkan, *II. Meşrutiyet Devrinde Ordu ve Siyaset*, Ufuk Kitapları, İstanbul, 2001, s. 162-164.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

bilgilere ulaşamayan mebuslar soru işareti ile belirtilmiştir. Seçim sonuçlarına vilayetlere göre baktığımızda;

Selanik Vilayeti

Selanik¹²

Mehmed Cavid Bey ¹³	Türk	İTF
Halil Bey ¹⁴	Türk	İTF
Emanuel Karasu ¹⁵	Musevi	İTF
Mustafa Rahmi Bey ¹⁶	Türk	İTF
Kiryako Koçuno Efendi ¹⁷	Rum	Bağımsız
Yordan Nikolofi ¹⁸	Bulgar	?

Siroz¹⁹

¹² Selanik'te seçimler 16 Nisan'da sonuçlandı. 1912 seçimlerinde Selanik vilayetinin çıkardığı mebus sayısında bir değişiklik olmamıştır. Feroz Ahmad- D. A. Rustow, "İkinci Meşrutiyet Döneminde Meclisler 1908-1918, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 4-5, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1976, s. 265-267; *Türk Parlamento Tarihi I. ve II. Meşrutiyet*, edit. İhsan Güneş, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1997, s. 511-524; Selanik merkez kazada 83 müntahib-i saniden 77'si İttihat ve Terakki Fırkasına oy vermiştir. Bkz. Tanin, Numero; 1302, 28 Rebi'ül Ahir 1330, 3 Nisan 1328, 16 Nisan 1912, s. 3; *Nevsal-i Osmani*, 1328 Senesi Maliye Mahsus, Şems Matbaası, İstanbul, 1328-1330, s. 237.

¹³ Tanin, Numero; 1302, 16 Nisan 1912 (Miladi), s. 3; *Nevsal-i Osmani*, 1328 Senesi Maliye Mahsus, Şems Matbaası, İstanbul, 1328-1330, s. 237; Demir, a.g.e., s. 357; Kansu, a.g.e., s. 543.

¹⁴ Demir, a.g.e., s. 357; Kansu, a.g.e., s. 543; Ahmad- Rutow, a.g.e., s. 267.

¹⁵ Demir, a.g.e., s. 357; Kansu, a.g.e., s. 543; Ahmad- Rutow, a.g.e., s. 267; *Türk Parlamento Tarihi*, s. 514.

¹⁶ Demir, a.g.e., s. 357; Kansu, a.g.e., s. 543; Ahmad- Rutow, a.g.e., s. 267.

¹⁷ Demir, a.g.e., s. 357; Kansu, a.g.e., s. 543.

¹⁸ Tanin gazetesinde Nikolofi Efendi Selanik'te İttihat ve Terakki listesinden seçime girdiği belirtilmektedir. *Tanin*, Numero: 1302, 16 Nisan 1912 (Miladi), s. 3.

Alexsandr Boynof ²⁰	Bulgar	İTF
StoyanHacef ²¹	Bulgar	İTF
Hulusi Bey ²²	Türk	Bağımsız
Derviş Ragıp Bey ²³	Türk	İTF
Drama²⁴		
Rıza Bey ²⁵	Türk	İTF
Midhat Şükrü (Bleda) ²⁶	Türk	İTF
Manastır Vilayeti		
Manastır²⁷		
Dimitriyeviç Efendi ²⁸	Sırp	İTF

¹⁹ Siroz Sancağı 1908 mebus seçimlerinde 5 mebus çıkarmışken 1912 seçimlerinde 4 mebus çıkarmıştır. Bu düşüşün sebebi seçim dairelerinde yapılan düzenlemeden kaynaklanmış olabilir.

²⁰ Boyonof Efendi İttihat ve Terakki listesinden seçimlere katılmıştır. Demir, *a.g.e.*, s. 227.

²¹ Haçef Efendi İttihat ve Terakki listesinden seçimlere katılmıştır. Demir, *a.g.e.*, s. 227.

²² *Nevsal-i Osmani*, s. 237.

²³ Ahmad ve Rustow meşhur makalelerinde Dimitri Dinga Efendinin 1912 seçimlerinde de Siroz'dan mebus seçildiğini belirtmekteler. Fakat yaptığımız incelemede Dinga efendinin mebus seçilmediğinin tespit ettik. Ahmad ve Rustow Derviş Ragıp Beyi 1908-1912 döneminde mebusluk yaptığını belirtmekteler. Fakat 17 Aralık 1910'da 111 oyla Siroz'dan mebus seçilen Derviş Ragıp Bey 1912 seçimlerinde tekrar mebus seçilerek Meclise girmiştir. *Nevsal-i Osmani*, s. 237; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267; *Türk Parlamento Tarihi*, s. 522.

²⁴ 1912 seçimlerinde Drama sancağının çıkardığı mebus sayısında bir değişiklik olmamıştır. *Nevsal-i Osmani*, s. 237.

²⁵ Demir, *a.g.e.*, s. 357;Kansu, *a.g.e.*, s. 544; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267.

²⁶ Demir, *a.g.e.*, s. 357;Kansu, *a.g.e.*, s. 544; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267.

²⁷ Manastır vilayeti 1908 seçimlerinde 6 mebus çıkarırken, 1912 seçimlerinde 5 mebus çıkarmıştır. Daha geniş bilgi için bakınız Ahmad-Rustow, *a.g.e.*, s. 265-266; *Türk Parlamento Tarihi*, *a.g.e.*, s.492; Tanin gazetesinde Mehmet Vasif bey hariç diğer dört aday İttihat ve Terakki adayları olarak zikredilmektedir. *Tanin*, Numero: 1289, 3 Nisan 1912(Miladi), s. 3.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Ali Fethi (Okyar) ²⁹	Türk	İTF
Trayan Nali Bey ³⁰	Rum	Liberal
Pançedoref Efendi ³¹	Bulgar	İTF
Mehmet Vasif Bey ³²	Arnavut	Liberal
Serfice³³		
Ligor Efendi ³⁴	Rum	Bağımsız
Osman Bey ³⁵	Türk	İTF
Görice		
Filip Mişe Efendi ³⁶	Ulah	İTF

²⁸Dimitroviç Efendi 1912 seçimlerine İttihat ve Terakki listelerinden girmiştir. "Manastır", *Tanin*, Numero: 1295,9 Nisan 1912(Miladi), s. 4;"Manastır", *Tanin*, Numero: 1289, 3 Nisan 1912(Miladi), s. 4.

²⁹"Manastır", *Tanin*, Numero: 1295, 9 Nisan 1912, s. 4; Demir, *a.g.e.*, s. 357;Kansu, *a.g.e.*, s. 541; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267.

³⁰Tanin gazetesinde Trayan Nali Bey İttihad ve Terakki namzedi olarak zikir edilmektedir. Daha geniş bilgi için bakz..."Manastır", *Tanin*, Numero: 1295, 9 Nisan 1912(Miladi), s. 4; Demir, *a.g.e.*, s. 356;Kansu,*a.g.e.*, s. 541; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267; "Manastır", *Tanin*, Numero: 1289, 3 Nisan 1912(Miladi), s. 4.

³¹Pançedoref Efendi seçimlerde İttihat ve Terakki listesinden girmiştir. Pançedoref Efendi, *Tanin* gazetesinin yayınladığı intihabat sonuçlarında İttihat ve Terakki adayı olarak gösterilmektedir. "İntihabat", *Tanin*, Numero:1290, 4 Nisan 1912 (Miladi), s. 3; *Tanin*, Numero: 1292, 7 Nisan 1912(Miladi), s. 4; *Tanin*, Numero: 1295, 9 Nisan 1912(Miladi), s. 4.

³²Demir, *a.g.e.*, s. 357; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267; Kansu'ya göre Mehmet Vasıf Bey Hürriyet ve İtilaf Fırkasından mebus seçilmiştir. Kansu, *a.g.e.*, s. 541

³³Serfice sancağı 1908 seçimlerinde 3 mebus çıkarırken 1912 seçimlerinde 2 mebus çıkarmıştır. *Tanin*, Numero: 1303, 17 Nisan 1912(Miladi), s. 3.

³⁴*Tanin*, Numero: 1303, 17 Nisan 1912 (Miladi), s. 3; Demir, *a.g.e.*, s. 356;Kansu,*a.g.e.*, s. 542; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 266.

³⁵Demir, *a.g.e.*, s. 357; Kansu, *a.g.e.*, s. 541; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267;*Tanin*, Numero: 1303, 17 Nisan 1912 (Miladi), s. 3.

³⁶Ahmad ve Rustow makalelerinde Mişe Efendiyi Slav olarak göstermektedirler. Daha geniş bilgi için bakınız Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 266; Mişe Efendi seçimlere İttihat ve Terakki listesinden girerek mebus seçilmiştir. *Tanin*, Numero;1295, 9 Nisan 1912(Miladi), s. 4.

Süleyman Bey ³⁷	Arnavut	?
Debre		
Şevket (Önen) Bey ³⁸	Arnavut	Bağımsız
Kosova Vilayeti³⁹		
Üsküp⁴⁰		
Teodor Paskalef ⁴¹	Bulgar	?
Pavlof Efendi ⁴²	Bulgar	?
İspiro Hacı Ristik Efendi ⁴³	Sırp	İTF
Ali Şefik Bey ⁴⁴	Arnavut	Bağımsız
Yusuf Bey ⁴⁵	Arnavut	Bağımsız
Prizren⁴⁶		
Abdülaziz ⁴⁷	Arnavut	İTF

³⁷ Tanin gazetesinde Süleyman Bey, İttihat ve Terakki adayı olarak zikredilmektedir. *Tanin*, Numero:1295, 9 Nisan 1912 (Miladi), s. 4.

³⁸ Debre'den mebus seçilen Şevket Bey hem Hürriyet ve İtilafı destekleyen basında hem de Tanin gazetesinde hiçbir fıkraya mensup olmadığı belirtilmektedir. *Tanin*, Numero: 1309, 23 Nisan 1912(Miladi), s. 4; Demir, *a.g.e.*, s. 230.

³⁹ Kosova Vilayetine bağlı Priştine sancağında 1912 seçimleri yapılmamıştır.

⁴⁰ Üsküp'te seçimler 10 Nisan'da sonuçlanmıştır. Tanin gazetesinde Yusuf Bey hariç diğer dört aday İttihat ve Terakki namzetleri olarak geçmektedir. *Tanin*, Numero: 1311, 26 Nisan 1912(Miladi), s. 5

⁴¹ Demir, *a.g.e.*, s. 356; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267; Kansu, Paskalef'i Üsküp mebusları arasında vermemiştir. Kansu, *a.g.e.*, s. 538.

⁴²Kansu'ya göre Pavlof Efendi Hürriyet ve İtilaf Fırkasından mebus seçilmiştir. Kansu, *a.g.e.*, s. 538; Demire göre ise Pavlof Liberaldir. Demir, *a.g.e.*, s. 356.

⁴³ Demir, *a.g.e.*, s. 356; Kansu,*a.g.e.*, s. 538; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 266.

⁴⁴ Demir, *a.g.e.*, s. 356; Kansu,*a.g.e.*, s. 541; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267.

⁴⁵ Demir, *a.g.e.*, s. 357; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 267.

⁴⁶Ahmad- Rustow, *a.g.m.*, s. 266; *Neval-i Osmani*, s. 238.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Hacı Destan Efendi ⁴⁸	Arnavut	İTF
Tevfik Nazif ⁴⁹	Arnavut	İTF
Senice		
Emir Bey ⁵⁰	Arnavut	?
Taşlıca		
Mehmet İzzet Paşa ⁵¹	Türk	Bağımsız
İpek		
Hafız İbrahim Efendi ⁵²	Türk	İTF

Seçimlere İttihat ve Terakki Fırkası listesinden giren Bulgar adaylar seçimleri kazandı. Meclise girmeyi başaran Bulgar adaylar İttihat ve Terakki ile anlaşılan ya da seçim listesinden seçime giren adaylardı (Demir, 2007:227). Makedonya bölgesindeki seçim sonuçları Rumlar için ise tam bir hezimetti. Rumlar Selanik ve Serfice bölgelerinden mebus çıkaramadılar. Manastır bölgesinden Trayan Nali Efendi ve Dimitri Dinga Efendiler mebus seçilmişlerdir(Boura, 1998)⁵³. İttihat ve Terakki

⁴⁷ Demir, *a.g.e.*, s. 355; Kansu, *a.g.e.*, s. 539; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 265.

⁴⁸Kansu, *a.g.e.*, s. 539; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 265.

⁴⁹ Demir, *a.g.e.*, s. 355;Kansu,*a.g.e.*, s. 539; Ahmad- Rutow, *a.g.e.*, s. 265.

⁵⁰ Emir Bey Tanin gazetesinde İttihat ve Terakki adayı olarak zikredilmektedir. Emir Bey 4 muhalif oya karşı 38 oyla mebus seçilmiştir. *Tanin*, Numero: 1292, 6 Nisan 1912(Miladi), s. 4.

⁵¹Ahmad- Rustow, *a.g.m.*, s. 264; Kansu, *a.g.e.*, s. 539.

⁵²Ahmad ve Rustow, çalışmalarında Hafız İbrahim Efendi'nin İttihat ve Terakki Fırkasından Meclise girdiğini belirtmektedirler. Daha geniş bilgi için bkz... Ahmad- Rustow, *a.g.m.*, s. 265; Kansu ise İbrahim Efendinin Bağımsız ve Arnavut olduğunu belirtmektedir. Bkz. Kansu, *a.g.e.*, s. 538;*Türk Parlamento Tarihi*, s. 452; Hafız İbrahim Efendi İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kurucularından olduğunu belirtmek gerekir. 1914 seçimlerinde de Edirne'den mebus seçilmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Demir, *a.g.e.*, s. 355.

⁵³ Rumlar 1908 seçimlerinde 21 mebus çıkarırken 1912 seçimlerinde 15 mebus çıkarmışlardır. Bkz. Boura, *a.g.m.*, s. 28; Rumlar bu seçimlerde Hürriyet ve İtilaf Fırkası ve Bulgarlarla yaptıkları ittifakla 30 Mebus çıkarmayı planlıyorlardı. Bkz. " Kaç Rum Mebus İntihat Olunacak", *Tanin*, Numero: 1216, 21 Ocak 1912 (Miladi), s. 3.

Cemiyeti, Rumlar için seçimlerde ortaya çıkan durumdan Rum Meşrutiyet kulübünün sorumlu olduğunu belirtti. İttihatçılar, Rum Patrikhanesine ile kurulmaya çalışılan ittifaka Rum Meşrutiyet Kulübünü engel olduğunu belirtmekteydiler(Tanin, Numero: 1284, 29 Mart 1912:4). 1912 seçimlerinde Sırp İttihat ve Terakki'nin de desteğiyle Manastır'dan Yinaki Dimitroviçi(Tanin, Numero: 1289, 3 Nisan 1912:5), Üsküp'ten İspiro Hacı Resiç'i(Tanin, Numero:1311, 26 Nisan 1912:5) mebus olarak meclise gönderdiler. Ulah Filip Mişe Efendi Görice'den tekrar mebus seçilmiştir(Tanin, Numero: 1295, 9 Nisan 1912:3). Makedonya vilayetlerinde, İttihatçılarla işbirliği yapan Arnavutlar seçimleri kazanmışlardır. 1912 seçimleri sonunda Arnavut mebus sayısı 17'dir.

SONUÇ

İttihatçılar devlet olanaklarını kullanarak girdiği bu seçimlerden istediğini almıştır. 1912 seçimlerinde İttihat ve Terakki cemiyeti amacına ulaşmış, görüş olarak daha homojen bir fırka grubu yaratmayı başarmıştır.1912 seçimlerinde İttihat ve Terakkinin iktidarın getirdiği gücü iyi kullandığı görülmektedir. Seçim sürecinde İttihatçılar çıkardığı muvakkat kanunlarla muhalefeti engellemeye çalışmışlardır. İttihatçılar Makedonya bölgesinde muhalefetin propaganda faaliyetlerini hem cemiyetin gücünü kullanarak hem de devlet olanaklarını kullanarak engellemeye çalıştığı görülmektedir. Diğer taraftan seçimlerden önce yapılan taksimatlar Makedonya bölgesindeki gayrimüslimlerin tepkine neden olmuştur. Burada şunu belirtmek gerekir ki yapılan seçim taksimatları kanuna göre yapılmıştır. Fakat taksimatın nasıl yapılacağıyla ilgili maddenin ucu açık olması nedeniyle İttihatçılar bu avantajı iyi kullanmışlardır. Seçim taksimatları konusu Makedonya bölgesinde anasırların tepkinin ana başlığıydı. Makedonya bölgesinde Rumların ve Bulgarların iddia ettikleri baskı ve yolsuzlukları arşiv belgeleri doğrulamamaktadır. Diğer taraftan muhalif basında yer alan iddiaların İttihatçı basın tarafından yalanlandığını

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

unutmamak gerekir. Özellikle Rumların seçim hakkından mahrum bırakıldıkları şeklindeki iddialarının 1908 seçimlerinde de olduğunu belirtmek gerekir. Bulgarların genel itiraz noktası ise seçim taksimatıydı. Fakat itiraza konu olan bölgelerde İttihatçılarla birlikte hareket eden Bulgar adayların seçimi kazandığını belirtmek gerekir. Bütün bunlarla birlikte seçimlerin tek parti hakimiyeti altında yapıldığını unutmamak gerekir. Dolayısıyla seçimlere tek parti zihniyeti ve gücünün damga vurduğunu unutmamak gerekir. İttihatçılar tek parti olmanın avantajlarını sonuna kadar kullanmışlardır.

Tarihimizin ilk erken genel seçimleri olan 1912 seçimleri yolsuzluk ve baskı iddialarıyla tarihe sopalı seçimler olarak geçmiştir. Burada ilginç olan 1912'den günümüze tek parti iktidarlarının olduğu bütün seçimlerin yolsuzluk ve hile iddialarıyla tarihe geçmesidir. Bu bağlamda 1912 seçimleri aynı zamanda yakın tarihimizdeki tek parti iktidarı altında yapılan genel seçimlerin daha iyi anlaşılması içinde önemli bir laboratuvarıdır.

Diğer taraftan sadece sopalı seçimler üzerinden bir anlatım, her iki partinin de kullandığı etkin seçim kampanyaları ve kitleleri mobilize etmekte kullandıkları yöntemleri sağlıklı bir değerlendirilmesinin yapılmasını engellemektedir. Bu bağlamda 1912 seçimleri başka bakış açılarıyla ele alınması gerekir. Çünkü kitlelerin siyasetle nasıl kutuplaştığını, propaganda süreçlerinde çıkan olaylar, büyük kitlesel siyasi mitingler gibi konuların ortaya çıkarılması gerekir.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

DH. SYS.,(83/1-2; 83/2-2)

Gazeteler

Hedef

Tanin

Teminat

Teşkilat

Mukavemet

İktiham

Nevsal-i Osmani

Kitap ve Makaleler

Ahmad, Feroz (2004), *İttihat ve Terakki 1908-1914*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Ahmad, Feroz - Rustow,D. A. (1976), “ İkinci Meşrutiyet Döneminde Meclisler 1908-1918, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 4-5: 245-281.

Alkan, Ahmet Turan (2001), *II. Meşrutiyet Devrinde Ordu ve Siyaset*, İstanbul:Ufuk Kitapları.

Birinci, Ali (1990), *Hürriyet ve İtilaf Fırkası*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Boura, Katarina , “Rum Mebuslar”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, 56 : 22-29.

Çavdar, Tevfik (1995), *Türk Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, Ankara: İmge Kitapevi, Ankara.

Çelik, Bilgin (2004), *İttihatçılar ve Arnavutlar*, İstanbul:Büke Yayınları.

Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

- Demir, Fevzi (2007), *Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-i Mebusan Seçimleri*, Ankara: İmge Yayınları, Ankara.
- Demir, Fevzi (1991), " İzmir Sancağında 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları*, 1/1:156-182.
- Develioğlu, Ferit (2007), *Osmanlıca- Türkçe Lügat*, Ankara: Akaydın Kitabevi Yayınları.
- Gazel, Ahmet Ali (2009), *Meşrutiyet Dönemi Siyasal Mücadelesinde Lütü Fikri Bey'in Tanzimat Gazetesi*, İstanbul: Çizgi Yayınları.
- Habibzade Ayetullah (1328), *Kime Rey Verelim*, İstanbul: Matbaa-i Hayriye ve Şürekası.
- Hacısalihioğlu, Mehmet (2008), *Jön Türkler ve Makedonya Sorunu*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Hocaoğlu, Baran (2010), *II. Meşrutiyette İktidar-Muhalefet İlişkileri (1908-1913)*, İstanbul: Kitap Yayınevi..
- Hürriyet ve İtilaf Fırkasının Programı (1327)*, İstanbul.
- Kansu, Aykut (2016), *İttihatçıların Rejim ve İktidar Mücadelesi 1908-1913*, Çev. Selda Somuncuoğlu, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kayalı, Hasan (1998), *Jön Türkler ve Araplar (1908-1918)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kayalı, Hasan (1995), " Elections and the Electoral Process in the Ottoman Empire", *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 27, No. 3:265-286.
- Kerimoğlu, Taner (2012), *İttihat- Terakki ve Rumlar (1908-1914)*, İstanbul: Libra Yayınları.
- Olgun, Kenan (2004), "II. Meşrutiyet Dönemi Seçim Sistemi ve 1912 Seçimlerinde İzmit Sancağında Uygulanışı", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 39: 139-153.

Rustow, A. Dankwart (1966), "Development Of Parties in Turkey", Political Parties and Political Development, 107-133.

Söylemez, Banu İşlet (2007), *II. Meşrutiyette Arnavutların Muhalefeti*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Şentürk, M. Hüdayi(1992), *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi (1850-1875)*, , Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Tanör, Bülent(1998), *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tural, Erkan (2007), "II. Meşrutiyet Döneminde Siyasal Partilerin Taşra Politikaları, *Amme İdaresi Dergisi*, S. 4, c. 37: 57-82.

Türk Parlamento Tarihi I. ve II. Meşrutiyet (1997), edit. İhsan Güneş, , Ankara:Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları.

Yeni İntahabat-ı Mebusan Kanunu(1324), İstanbul: Kıraet Matbaası.

EK 1- Manastır vilayetinde Heyet-i Teftişiye tarafından müntahib-i saniler için ilan edilen mebus adayları⁵⁴

⁵⁴ <http://history-of-macedonia.com/2010/07/29/rare-document-of-1912-official-manifesto-about-the-elections-in-monastiri>

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Yazım Kuralları ve Yayın İlkeleri

1. Başka bir yerde yayımlanmamış veya yayım için gönderilmemiş Türkçe ve İngilizce makaleler kabul edilir.
2. Makalenin ilk sayfasında makale başlığı ve yazarlara ait bilgiler verilmelidir. Yazarların adları akademik unvanları ile birlikte yazılmalı ve e-posta adresleri, çalıştığı kurum bilgileri (Üniversite, Fakülte, Bölüm vb.) ismin altında yer almalıdır.
3. İkinci sayfada makalenin Türkçe ve İngilizce başlığı, 200 kelimeyi geçmeyen Özet/Abstract ve en fazla 5 anahtar kelime/keywords bulunmalıdır.
4. Dipnotlar geçtikleri sayfada, tablo ve grafikler atıfta bulunulan sayfada veya devamında yer almalıdır. Tablo ve şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ve grafiklerin altında yer almalıdır. Paragraf başı 1 cm içeriden olmalıdır.
5. Atıflar metin içerisinde (Lucas, 1988) örneğindeki gibi yer almalıdır. Kitaba atıfta sayfa numarası (North, 1992: 93) örneğindeki gibi verilmelidir.
6. Ekler, kaynakça bölümünden sonra yer almalıdır.
7. Makaleler ekleriyle birlikte 20 sayfayı geçmeyecek şekilde 3 nüsha halinde ve bir adet CD kopya edilerek gönderilmelidir.
8. Makaleler A4 boyutundaki kağıda 1,2 satır aralığında 11 punto Times New Roman yazı tipi ile üstten 6 cm, soldan 4,5 cm, sağdan 4 cm ve alttan 6 cm marjlar kullanılarak yazılmalıdır.
9. Makalelerin yazımında burada belirtilmeyen diğer konularda bilimsel makale yazım kurallarına uyulmalıdır.
10. Makalelerin içeriğinden yazarlar sorumludur.
11. Dergi yayın ilkelerine, yazım kurallarına ve bilimsel araştırma metotlarına uygun olarak gönderilmeyen makaleler dikkate alınmaz.

Kaynak Gösterimi

Alfabetik olarak tek satır aralığında, ilk satır sola dayalı, diğer satırlar 1 cm içeriden yazılmalıdır.

Kitap

North, D.C. (1992), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Reprinted, New York: Cambridge University Press.

Makale

Lucas, R.E. (1988), "On the Mechanics of Economic Development", *Journal of Monetary Economics*, 22: 3-42.